

Cirkulärnr: 2003:88
Diariernr: 2003/2129
Handläggare: Ellinor Englund
Sektion/Enhet: Kommunalrättssektionen
Datum: 2003-10-22
Mottagare: Kommunstyrelsen
Rubrik: Utjämning av vissa kostnader för stöd och service till funktionshindrade (LSS). Konsekvenser för de länsvisa mellan-kommunala utjämningsystemen m.m.

CIRKULÄR

*Kommunalråtssektionen
Ellinor Englund*

2003-10-22

Kommunstyrelsen

Utjämning av vissa kostnader för stöd och service till funktionshindrade (LSS). Konsekvenser för de länsvisa mellankommunala utjämningsystemen m.m.

Regeringen föreslår i proposition 2002/03:151 att ett kostnadsutjämningsystem för verksamhet enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) skall införas från och med 2004. Beslut om det nya kostnadsutjämningsystemet fattas av riksdagen i november 2003.

I cirkuläret beskrivs de konsekvenser det nya systemet förutses medföra för de länsvisa mellankommunala utjämningsystemen och de övriga avtal som finns mellan kommuner om kostnadsansvar för LSS-insatser.

Propositionsförslaget

I propositionen konstateras att kostnadsskillnaderna mellan kommuner för verksamhet enligt LSS är stora och ojämnt fördelade över landet. Regeringen gör bedömningen att en utjämning av dessa skillnader är nödvändig för att ge alla kommuner likvärdiga ekonomiska förutsättningar för att bedriva LSS-verksamhet. Ett utjämningsystem föreslås som i korthet innebär följande:

För varje kommun skall en standardkostnad per invånare beräknas för verksamhet enligt 9 § 2-10 LSS samt för den ersättning varje kommun betalar till försäkringskassan enligt 20 § lagen (1993:389) om assistansersättning. Beroende på hur den enskilda kommunens standardkostnad avviker från den för landet genomsnittliga standardkostnaden per invånare lämnas ett bidrag från staten eller betalas en avgift till staten.

Underlaget för beräkningar av standardkostnaden skall enligt förslaget bl.a. utgöras av Statistiska centralbyråns s.k. räkenskapssammandrag och Socialstyrelsens individ- och insatsstatistik, s.k. mikrostatistik, för insatser enligt LSS.

Underlaget för mikrostatistiken enligt LSS föreslås bestå av uppgifterna i mätningen den 1 oktober samma verksamhetsår som för senast kända räkenskapssammandrag. Det innebär att de uppgifter som kommer att användas

vid beräkningen av standardkostnaden har hämtats in två år före bidrags-/avgiftsåret. Dvs. förhållanden under 2002 kommer att ligga till grund för beräkningar av utjämningsbidrag och utjämningsavgifter 2004 osv.

Särskilda regler tillämpas under en införandeperiod åren 2004-2008.

När införandeperioden har avslutats föreslår regeringen att man bör överväga frågan om LSS kan infogas som delmodell i det ordinarie kostnadsutjämningsystemet.

Länsvisa mellankommunala utjämningsystem upphör

I och med införandet av LSS överfördes huvudmannaskapet för omsorgen om psykiskt utvecklingsstörda från landstingen till kommunerna. Den ekonomiska regleringen av överföringen skedde genom skatteväxlingar mellan landsting och kommuner. Enligt 17 § LSS fick kommunerna i ett län rätt att lämna ekonomisk ersättning till varandra för att jämna ut kostnaderna dem emellan vad gällde de från landstingen övertagna kostnaderna — de s.k. länsvisa mellankommunala utjämningsystemen.

I samtliga län (utom Gotland) har någon form av kostnadsutjämnning skett. De mellankommunala utjämningsavtalen har utformats som civilrättsliga avtal och kan se helt olika ut vad gäller avtalsperiod, uppsägnings- och omförhandlingsklausuler etc.

I samband med att ett nationellt utjämningsystem införs förutsätts att avtalen om de länsvisa mellankommunala utjämningsystemen kommer att upphöra. Frågan om de närmare formerna för hur och när en avveckling skall ske är en fråga för kommunerna i respektive län att besluta om (prop. 2002/03:151 s. 33).

Utjämningsystem mellan kommuner kräver lagstöd. Tanken som uttalas i propositionen är att 17 § LSS som möjliggör den länsvis kommunala utjämnningen på sikt skall upphävas. Den upphävs dock inte i nuläget vilket lämnar utrymme för fortsatta länsvisa övergångslösningar.

Övergångsperiod

En avveckling av de mellankommunala utjämningsystemen innebär att kostnadsansvaret för de personer med LSS-insatser som berörs av dessa system kommer att överföras till den kommun där den enskilde faktiskt bor.

På grund av utjämningsystemets konstruktion kommer inte den nya kostnadsansvariga kommunen att erhålla utjämningsbidrag förrän efter en viss tid. Det utrymme som lämnats för fortsatta länsvisa övergångslösningar gör det emellertid möjligt att anpassa den faktiska överföringstidpunkten av kostnadsansvaret till utjämningsystemet.

En anpassning av överföringstidpunkten kan i praktiken innebära följande:

Den 1 oktober år ett rapporterar bosättningskommunen (kommun B) sitt kostnadsansvar till Socialstyrelsen. Under år ett och år två utbetalas ersättning via det nationella utjämningsystemet till den tidigare kostnadsansvariga kommunen (kommun A). Först år tre utbetalas ersättningen till kommunen B. Genom en övergångslösning (ett nytt avtal) kan kommun A ta på sig ett fortsatt betalningsansvar fram till dess att utjämningsbidraget tillfaller kommun B. I realiteten överförs därmed det ekonomiska ansvaret från den tidigare kostnadsansvariga kommun A till bosättningskommunen B vid samma tidpunkt, som bosättningskommunen börjar erhålla ersättning via det nationella utjämningsystemet.

I och med att avtalen om mellankommunal utjämning har utformats olika kan emellertid även de lösningar som blir aktuella under en övergångsperiod komma att se olika ut.

Nya avtal kräver en noggrann genomgång av de avtal som nu gäller och av de särskilda införanderegler som föreslås i propositionen etc. Med tanke på nödvändig tidsåtgång för detta arbete och att beslut om det nya kostnadsutjämningsystemet fattas av riksdagen i november 2003 är det inte troligt att ny kostnadsansvarig kommun kan rapporteras till Socialstyrelsens statistikenhet (individ- och insatsstatistiken) förrän den 1 oktober 2004.

Har en kommun avtal med en enskild verksamhet i en annan kommun måste även denna part inkluderas i en överenskommelse om en kostnadsöverföring till den faktiska bosättningskommunen.

Vid överenskommelser om kostnadsöverföringar skall de enskilda personer som berörs och/eller deras ställföreträdare informeras.

17 a § LSS skall vara kvar

Av propositionen framgår att kommunernas möjlighet att enligt 17 a § LSS träffa och behålla avtal om kostnadsansvar för personer som är bosatta i en annan kommun inte påverkas av att ett nationellt utjämningsystem införs.

Det innebär att den kommun som med anledning av 17 a § LSS har ett kostnadsansvar för en person som är bosatt i en annan kommun även fortsättningsvis kommer att ha detta ansvar. Den kostnadsansvariga kommunen skall därmed också redovisa ansvaret för kostnaderna till Socialstyrelsen (individ- och insatsstatistiken) även framöver.

För att avgöra om kostnadsansvaret följer av 17 a § eller inte kan berörda kommuner behöva gå igenom de ärenden, som inte berörs av de mellankommunala utjämningsystemen, och där den kommun som har kostnadsansvar inte är densamma som bosättningskommunen. 17 a § LSS trädde i kraft så sent som den 1 januari 2001 men en del av de avtal som berörs i detta sammanhang är äldre än så. Anledningen till det är att ett syfte med att införa 17 a § LSS var att ge lagstöd åt de avtal av 17 a – karaktär som redan fanns och som ingåtts efter kommunaliseringen.

Vad som är att betrakta som 17 a – avtal framgår av prop. 2000/01:6 Avtal om visst kostnadsansvar för insatser enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade samt socialutskottets betänkande 2000/01:SoU4. (Se även Svenska Kommunförbundets Cirkulär 2000:138)

Andra avtal

Övriga eventuella avtal som rör kostnadsansvar för en person som är bosatt i en annan kommun, t.ex. utomlänsavtal, berörs inte i prop. 2002/03:151. Om de skall avvecklas och hur detta i så fall skall gå till blir en fråga för de berörda kommunerna att komma överens om.

Avtal som rör barn

Kostnadsansvaret när det gäller barn som bor i en annan kommun följer av den grundläggande regeln i LSS om ansvarig kommun samt folkbokföringslagens (1991:481) bestämmelser, och påverkas inte av att ett nationellt kostnadsutjämningsystem införs. De kommuner som idag har ett kostnadsansvar kommer att ha det även framöver.

Sammanfattningsvis kan följande konstateras:

- En noggrann genomgång behövs av de nu gällande länsvisa mellankommunala utjämningsystemen.
- Nya övergångsavtal kan behöva upprättas så att tidpunkten då det faktiska kostnadsansvaret överflyttas till bosättningskommunen anpassas till utjämningsystemet.
- Har en kommun avtal med en enskild verksamhet i en annan kommun måste även denna part inkluderas i en överenskommelse om en kostnadsöverföring till den faktiska bosättningskommunen.
- Vid överenskommelser om kostnadsöverföringar skall de enskilda personer som berörs och/eller deras ställföreträdare informeras.
- En genomgång bör göras av övriga avtal som rör kostnadsansvar för en person som är bosatt i en annan kommun för att klargöra vilka avtal som är s.k. 17 a § -avtal och vilka som inte är det.
- Den kommun som med anledning av 17 a § LSS har ett kostnadsansvar för en person bosatt i en annan kommun skall behålla detta ansvar.
- Det blir en fråga för de berörda kommunerna att komma överens om eventuella överföringar av kostnadsansvar när det gäller de avtal som inte är av 17 a-karaktär. I propositionen sägs inget om dessa avtal.
- Kostnadsansvaret när det gäller barn som bor i en annan kommun påverkas inte av det föreslagna utjämningsystemet. De kommuner som idag har ett kostnadsansvar kommer att ha det även framöver.

Frågor med anledning av detta cirkulär besvaras av Ellinor Englund, Kommunalrättssektionen, tel. 08-452 75 46, Margareta Erman, Sektionen för Socialtjänst, skydd och säkerhet, tel. 08- 452 78 45, Ingrid Söderström, Sektionen för Socialtjänst, skydd och säkerhet, tel. 08- 452 78 55 och Signild Östgren, Finanssektionen, tel. 452 77 45.

SVENSKA KOMMUNFÖRBUNDET

Kommunalrättssektionen

Sektionen för Socialtjänst, skydd och
säkerhet

Hans Ekman

Anita Sundin